

NAMU KURUKAN FUGA

Və fayik Mande nbə kabri gə vələ ndemaləḏəni va, bəhn xwəhn 1236 hna nkɔl Kurukan Fuga, mə nwacəḏe gaki Kangaba (Yamana Mali), antə ndəcək unwət və Kirina, iyi namu kəṭənixo pəxətahnəni Yamana sankaf manding.

I. Gantə cəbəni va nkɛya ka

Artikl 1 :

Mandə sankafa aki cəxələk :

- Pəxw gi nbəḏ gə rhanw (16) « Ton ta djon » vələ xəṇad nwa rhəpət ;
- Nwahnax (4) « Mansa si » ma hnənk və sankaf ;
- Nbəḏ (5) « Mori Kanda » ma nwa cerno ;
- Nwahnax (4) « Ŋamakala » ma vəli mɛce.

Nbara wo nbara va ntiyehn minəhni kwəhnani.

Artikl 2 : Va « Ŋamakala » va rəfəka pəyāndənixəhni və sankaf va tɔñaya, vəhni yənəndəxəhni və yab va, vələ vañəḏə gə va nəsa nwa sariya nwade xwətik hni Nanw.

Artikl 3 : Nwa « MoriKanda » ɲa xwəhnək fu do yabəḏəx fu hni kwətahn islam. Vahn fop rəfəka ntənənənixəhni.

Artikl 4 : Ncex a ncex rəkwəlik bulunda yi. Ncex wo ncex asankaf xwətik. Vələ yə ncex va (vəsan gə vəsəval) nwa bəhn nwa tarə (3 années) nwade rəfələk nwa tacə fo nagahnini.

Və « Kangbe » (ncex antə yəbakəhni vəjar gə vəcər), nkentəḏəni hnile nbarəḏe nwa nəse nwa ḏəndax bulunda.

Artikl 5 : Ahn wo ahn kwəhnək drəwa intanwarhn dənwu do kəxi nbahn dənwu. Awa ale yakək intanwarh ndanwəgəḏe.

Artikl 6 : Nuyahnənde uvetaka, tahnini « Kəṇogbe Wəlo » (kwətini vələ yəkadə nwant nkeni vəxəmak gə nwə saysay).

Artikl 7 : Fagant və « Mandenka Sanankuña » (vəle sabləd) do gə və « Tanamañoya » (ile səvak). Soŋe rac, sɔnkɔ tɛfɛlahna nkɛ fagant hni, untənax fo kwəhnani.

Artikl 8 : Ncəma KEITA rahnik ucankafa və Yamana yi.

Artikl 9 : Kwəɖ vutaxa bulunda fop xwəhnək. Fanka rəm ya vahn fop xwəhnək.

Artikl 10 : Rəkəɖɛnə nkayələndənə agɛ ahn sɛmɛk.

Artikl 11 : Agɛ asəval xu ma fataxu nkarhək, ant ayəkələhninwuna və sarhənta xun hna.

Artikl 12 : Kabi nwa rəm vayələɖ, ant lənwəndəhnuna fatax agɛ vəle nbayələni rəm ya nkoni.

Muk ant anwənkənduna ucankaf ale wəgək kabi hnapul kwəhnək.

Artikl 13 : Ant ayafaŋuni nwə « Ñara » ŋa (vəyət vəle xwətik).

Artikl 14 : Ant ayafaŋuni vəsəval va, nwa hnəm fu.

Artikl 15 : Ant ayakuna vandaf asəval ale yəlik gegɛna asanu ya tɛsələni.

Artikl 16 : Mama kwəhnaɛnəni nwə xayɔ fac wo fac, vəsəval va macarhəɖɛni vantiyɛhn ucankaf fu ŋa.

Artikl 17 : Nwamər nwadɛ vəyək afo nwa bəhn nwa fəxw nwahnax, tɛfəka playi xad toña.

Artikl 18 : Dənənəfu acər.

Artikl 19 : Asan wo asan vəyəla vəxi kwəhnək : vahn arhag ale yəɖayiru iñəla gə nwa nəsə nwadɛ wərɛhəndanəru tɛmɛsɛ ñoñ dakəlihna. Vəhni yəkəɖu do alənənəhni.

Artikl 20 : ant axərɛtəhnuni və ranp va, yinəgenindənəhni fac rhanpo yontɛrɛ hna do dirhin gantɛ njinəngandəni wati le saŋək hna. Wəj xwəhnəka arhanpaa ɓarɛ gena wəj xwəhnək kufa le njok ya.

Artikl 21 : ant avalətahnəndu vəsəval : asankaf, asarhəntaxu, cerno ya, mɔrɔ ya, lawoxu ma arəflənta xu.

Artikl 22 : fufafu xumadɛ, ale vanadɛ hnayək.

Artikl 23 : ant arəkaləndu. Dənənərhin ile xwərhərun.

Artikl 24 : ant ayafəṇuni və hnəx va.

Artikl 25 : Ale fayijik ñoñ dakədilahna Mandə li.

Artikl 26 : Rhahni le xwətahniruxa kwəhnədina ntəga ṇa.

Artikl 27 : arhaga məkədə njədahni iñəli age axacir ye la dəkwina nwa bəhn. Faleo fale nyəbahnəkəni və yəkələhn va, iṇahn vahn vəlunwu va rəfədə.

Jar ṇa kəd ñəl age təkəka nwa bəhn nwa fəxw waxi.

Artikl 28 : wuhni wurar rhəkwik xupayəxa : wuxi kəhnəni rəmu gə hnəmu.

Artikl 29 : ipitlə iṇa manwik soṇe yin :

- Age asana ntatak ;
- Age arhanpo cenaka ;
- Age asana tesak məkədina vantiyēhn vantə lidə ñəl hna.

Cəxət nkəl ṇa nəsedə soṇe pitl iñəl.

Artikl 30 : dəmanəfuni vəle rhəñək va.

Artikl 31 : dənənəfu hnənk ya, ñəl iṇa do carhəntala.

Artikl 32 : dānwərhinəhni və ayənwəxun va, nwant asəfəhnanuni.

Artikl 33 : və nbara va cankaf hna, tamandinəhni vəle fayərun parhi va do tavəhnələrhindən.

II. SONƏ HNAPUL

Artikl 34 : Ahnuyahnənd nkaliṇa, nwa sifa nbəd ye : antanw, uyədahn, ankwəcət, doku gidənw. Pacəna age sifa xanwarh ye, sedə gəl.

Artikl 35 : ilewole wətayik axwəhnu ya yətina, bulunda xwəhnəd age nwa bəhn nwa nax rhəcək.

Artikl 36 : yank le xwətahnik ya age fa naxəna nagək, ale xwətahnika ya xwəhnək.

Artikl 37 : yihni ya gə nwape nwanax ma gə nwə hnakal nwanax nkwətəde.

Artikl 38 : age cale ɲa nwa hnihn nwahnax nbehnək, inaxəna ɲa ale xwətahnika ya xwəhnək.

Artikl 39 : age təkəru gena ulɛ age ñoñ tənwalihna rhəpət hna ma yifa hna.

III. SODE PƏXWƏTAHNI FƏKA

Artikl 40 : fək ya ye hnapul xenden fu ya, alewole təfəka nbañenti do pəxwətənti soɲɛ uhnəfak vahn fop.

Artikl 41 : awugahnənd xwədəxa fəka hna, gant ayək kal inji, kaɲərɁ cilot va təx vi.

Artikl 42 : nwə sanw nwa təfəka pəkini wati nwa nəda ɲa do tavini age nwa təkə ɲa nbarəpik. Ive, yankənwa, agu gə nwa sale və yəntahnina bañ itac.

IV. NWA NƏSƏ NWA TƏKWA

Artikl 43 : Balla Fassekɛ KUYATɛ xwətik masari nwa fəhnan hna do dəp arəkətəlehn vəvə Mandɛ. Kɔd cabələntənde gə nwa hnənk fop, və rhənkɁ rhəkɁ va ncəma və sankaf vi.

Artikl 44 : vələ wo vələ nwenəd nwa ɲi wa sariya kwədədəni. Ahn wo ahn kwətik njəkand gantɛ təfahnədə nwa yi wa sariya nkal ruk va və sankaf .

.Axera :

Siriman KUYATɛ
Konseye hnə Kur dapel Kankan

Arəkəta :
SARAH Apollinaire
Groupe Linguistique Nwamey